

B.T.S.Z. – Nummer 4/2004

"Sociale zekerheid en inkomensherverdeling in België van 1966 naar 1999" *door Herman Deleeck*

Nagegaan wordt in welke mate en ten gevolge van welke factoren de herverdeling bewerkt door het Belgisch stelsel van sociale zekerheid is veranderd tussen 1966 en 1995, vertrekkend vanuit de vraag of de analyse gemaakt door Deleeck (1966) nog geldig is.

De horizontale herverdeling is zeer omvangrijk geworden (voornamelijk naar werklozen en ouderen), zij het als solidariteit binnen de groep der werknemers en aldus, over langere termijn gezien, ten koste van de evolutie van het direct loon.

De verticale herverdeling is aanzienlijk vergroot: vooral, door de afschaffing van de loongrens werd de sociale bijdrage (zowel van werkgevers als van werknemers) voor de hogere inkomens aanzienlijk verzwaard; door de grotere selectiviteit in de bedragen der uitkeringen (vooral werkloosheidsuitkeringen) werden lagere inkomenscategorieën meer begunstigd; door het opleggen van sociale en vooral van fiscale lasten werd méér teruggenomen van de hogere dan van de lagere inkomenscategorieën (vooral ten ongunste van hogere pensioenen).

"De toekomst van de sociale bescherming in Europa : een inleiding tot de discussie"

door Gijs J.M. Dekkers

In dit artikel wordt ingegaan op de mogelijke effecten van de Europese eenwording op de sociale zekerheid in de Europese Unie. Zullen de verschillende stelsels convergeren ? Of zal de verscherpte concurrentie tot een 'race to the bottom' leiden ? Een causaal overzicht van een veelheid aan samenhangende argumenten en relevante onderzoeksresultaten zal worden gegeven. Hierbij zal onder meer aandacht worden gegeven aan de vraag of verdergaande Europese eenwording tot een stijgende werkloosheid zal leiden. De conclusie is dat de verschillende stelsels van sociale zekerheid wat betreft de mate van sociale bescherming die ze bieden, naar een voor Nederland en België lager niveau zullen convergeren. Echter, het gevaar van een forse afbraak lijkt vooralsnog vrij klein.

**"Financiering en architectuur van de sociale zekerheid in Europa.
Een Europees vakbondsstandpunt »**
door Martin Hutsebaut

Regeringen en sociale partners zoeken naar manieren en middelen om de welvaartsstelsels aan te passen aan nieuwe behoeften, om de uitgaven onder controle te houden, en om alternatieve en bijkomende financiële middelen te vinden om de toekomstige financiële verbintenissen het hoofd te bieden. De Europese Unie is actief betrokken bij de zoektocht naar oplossingen voor deze gemeenschappelijke problemen, waarbij het meer en meer duidelijk wordt dat alleen een gecoördineerde en actieve mengeling van economisch, budgettair, fiscaal en sociaal beleid een stevige basis kan bieden om de sociale systemen te vrijwaren.

In dit artikel stelt de auteur de recentste cijfers met betrekking tot de huidige en toekomstige uitgaven voor sociale bescherming in de EU voor, die aanzienlijke verschillen vertonen tussen de bruto- en nettocijfers ; de cijfers worden ook ontleed per functie. Bovendien worden zowel de inkomsten voor sociale bescherming als recente trends geanalyseerd. Het artikel toont vervolgens de verschuivingen aan in de impliciete belastingdruk (Implicit Tax Rates - ITR) op arbeid in vergelijking met de druk op andere factoren. Een besluitend hoofdstuk schetst de visie van de European Trade Union op de toekomst van de sociale bescherming in Europa.

«De geleidelijke « europeanisering » van de sociale bescherming »
door Lydia Povie

De aandacht van de Europese Commissie, de lidstaten en de beheerders gaat in het algemeen uit naar de evolutie van de **nationale** omgeving van de sociale bescherming. De traditionele debatten en aanbevelingen, uitwisselingen van informatie en ervaringen, doen het feit niet uitkomen dat de **Europese** omgeving van de sociale bescherming volop in beweging is onder de gezamenlijke druk van verschillende gemeenschappelijke beleidslijnen. Nochtans genereert de interactie, meer bepaald tussen het gemeenschapsbeleid inzake fiscaliteit, het gemeenschappelijk concurrentiebeleid en het burgerschap van de Europese Unie, een **indirect** en geleidelijk proces van « europeanisering » van de sociale bescherming. Deze de facto europeanisering is dus niet georganiseerd in de gevolgen die ze heeft op de sociale beschermingsystemen. Alleen het ontstaan van een gemeenschappelijk beleid inzake sociale bescherming, als onderbouw voor een gedeelde bevoegdheid tussen de Europese Unie en de lidstaten/regio's, zou een coherente europeanisering mogelijk kunnen maken, die geleid wordt door eveneens sociale motieven. Zolang de nadruk niet tegelijkertijd gelegd wordt op de problematieken die de Europese omgeving van de sociale bescherming vormen en vergen dat deze laatste niet langer geïsoleerd wordt, zal het nut van een specifiek gemeenschappelijk beleid onbegrepen blijven... ondanks de nationale terreinen van de sociale bescherming die, naarmate de gemeenschappelijke constructie versterkt wordt, steeds meer in beweging komen en aan stabiliteit inboeten.

"Sociale politiek en sociaal beleid in een tijdperk van globalisering : kritische bedenkingen"

door Nicola Yeates

Dit werk onderzoekt op kritische wijze de manieren waarop het sociale beleid beïnvloed zou worden door de globalisering. De overheersende benadering werd geschetst in termen van de impact van "externe" economische krachten op de nationale welvaartsstaten. De globalisering zou de economische en politieke voorwaarden ondermijnen waarop de welvaartsstaten gebouwd werden, de nationale beleidsautonomie uithollen en de commercialisering en residualisering van de welvaartsstaten opdringen. Deze voorspellingen worden onvoldoende bevonden, omdat ze veel van de veronderstellingen, en dus ook van de fouten, delen die eigen zijn aan de "sterke" globaliseringstheorie. Er is nood aan een genuanceerdere visie op hoe de sociale politiek en het sociale beleid beïnvloed worden door de globalisering en er wordt een perspectief geschetst voor globaal bestuur ('global governance'). Er wordt aangevoerd dat dit beter de politieke en institutionele omgeving weergeeft waarin het sociale beleid wordt geformuleerd en geïmplementeerd. Het erkent ook het belang van "lokale" factoren en hun interactie met globale factoren bij het vormen van politieke antwoorden, waaronder het sociale beleid, op de globalisering. De discussie legt de nadruk op het blijvende gezag van "lokale" krachten - die op staatsniveau en intern in staten - en van beleidslijnen en ideologie in het vormen van het globaliseringsproces en de uiteindelijke gevolgen ervan voor de welvaartsstaten en het sociale beleid.

«Vergelijking van het Franse en het Belgische stelsel van schadeloosstelling voor beroepsziekten»

door Claude Gerlache

Het sociale beleid dat gevoerd wordt in de Europese landen, heeft de neiging gelijkvormig te worden. De auteur, die adviseur is aan het Fonds voor Beroepsziekten, heeft geprobeerd de stelsels van schadeloosstelling voor beroepsziekten in Frankrijk en België te vergelijken. Hij heeft zich dus gedurende een tiental dagen in een Franse caisse régionale begeven, waar hij gebruik kon maken van de ervaring van de Franse specialisten, en zijn ideeën kon vergelijken met de hunne.

In dit artikel probeert hij de filosofie van beide systemen op te helderen en te analyseren, die eigenlijk sterk op elkaar lijken, maar benadrukt hij ook de verschillen die tussen de twee stelsels bestaan. Volgens hem ligt het wezenlijke verschil in het belang dat Frankrijk hecht aan preventie. De investeringen in preventie zijn een globale besparing voor het stelsel van schadeloosstelling, maar ook en vooral een intelligent streven naar het welzijn van de werknemers in hun beroepsomgeving.

De auteur staat volledig ter beschikking van de lezer om, voor zover mogelijk, te antwoorden op iedere vraag die bij het lezen van het artikel kan opkomen.

ONDERZOEKSRESULTATEN

Titel: Statistiques européennes sur les maladies professionnelles.

Onderzoekers: Doctors Antti Karjalainen en Simon Viirtanen

Instelling: Fins Instituut voor Arbeidsgeneeskunde

Opdrachtgever: Europese Unie EUROSTAT

Resultaat van het onderzoek:

De Europese Commissie publiceerde onlangs de eerste resultaten van het eerste Europese onderzoek naar de vergoede beroepsziekten in de 15 landen van de Unie. Voor het eerst analyseert een diepgaande studie de stuurgegevens van de vergoede slachtoffers, gedurende het jaar 1995, uit hoofde van een van de 31 geselecteerde ziekten; een sub geheel van 31 ziekten van de Europese lijst.

De Europese Commissie lanceerde vele jaren geleden deze enorme studie van de stuurgegevens van 31 geïnventariseerde ziekten, waar de bevoegde schadeloosstellingsorganen van de lidstaten aan deelnamen.

Ondanks welgekende moeilijkheden bij het vergelijken van gegevens die het product zijn van verschillende wetgevingen, wil de studie een methodologie ontwikkelen die toelaat een Europese statistiek inzake beroepsziekten te ontwikkelen, eerder gericht op een vergelijkbaarheid van de basisgegevens, zo gelijkaardig mogelijk, dan op een harmonisatie van deze gegevens.

Vergelijkingen die zich zouden beperken tot een abstracte evaluatie van de doeltreffendheid van de systemen, zouden immers niet relevant zijn, vermits ieder verzekeringssysteem tegelijk het resultaat is van een historische en sociale bijzonderheid, en de getuigenis van een zekere cultuur van de bescherming die de staten toekennen aan hun arbeidsslachtoffers.

De Europese beroepsbevolking telt 147 miljoen mensen, waaronder meer dan 80% werknemers. En in de enorme Europese ruimte met een eenheidsmunt, waar de migratie van werknemers ongetwijfeld zal toenemen, is het bijgevolg niet mogelijk de regels te negeren die de verzekeringen tegen het beroepsrisico regelen in de andere landen van de Unie.

De studie van Eurostat werd gerealiseerd op basis van een eenvoudige, maar grondige methode door de overdracht, geval per geval, van de gegevens van 8 variabelen, namelijk: het land dat de vergoeding uitbetaalde, de leeftijd op het ogenblik van de aanvraag, het geslacht, de beroepsactiviteit op het ogenblik van blootstelling aan het risico, de economische activiteit, het nummer van de Europese lijst, de diagnose, de mate van arbeidsongeschiktheid of de ernst van de schade.

De overdracht werd natuurlijk ontdaan van specifieke kenmerken om volledige anonimiteit te garanderen, met respect voor het privé-leven van de 60.000 Europese slachtoffers van de 31 geselecteerde ziekten in het jaar 1995.

Dit eerste Europese onderzoek naar stuurgegevens laat toe een totaalbeeld te vormen van het risico en de erkende ziekten onder de 31 die werden weerhouden: 18.000 gevallen van hardhorendheid, 8.000 gevallen van huidaandoeningen, 4.000 gevallen van ademhalingsproblemen, 4.000 silicoses, 4.000 asbestoses en 1.446 mesotheliomen.

Het onderzoek toont aan dat er, zoals te verwachten viel, belangrijke afwijkingen bestaan tussen de lidstaten, maar wijst ook op dringend te analyseren en behandelen kwesties om de Europese werknemers die moeten werken in een gevaarlijke omgeving, beter te beschermen.

Titel: Prestations sociales en 1999.
Onderzoekers: Gérard Abramovici en Gilles de la Gorce.
Instelling: Ministère de l'Emploi et de la Solidarité (Frankrijk).
Opdrachtgever: Directie onderzoek van Studies en evaluatie van Statistieken.

Resultaat van het onderzoek:

De sociale uitkeringen in 1999: studies en resultaten nr. 70, juni 2000, drees.

In 1999 is het bedrag van de sociale beschermingsuitkeringen toegenomen met 3,3 % in huidige franken en met 2,8 % in reële termen. Het belangrijkste geheel, de rustpensioenen, stijgt met 3,9 %, of wat sneller dan in 1998, met voor de aanvullende pensioenen de impact van de regularisering die er kwam ten voordele van gepensioneerd kaderleden uit de privé-sector. De ziekte-uitkeringen (+ 3,4 %) vertragen dan weer in vergelijking met 1998.

Net als de voorgaande jaren wordt hun groei getrokken door de krachtige dynamiek van de uitgaven voor geneesmiddelen en de dagelijkse vergoedingen voor ziekteongeschiktheid.

Na een stabilisering in de periode 1997-1998, stegen de uitkeringen voor arbeidsongevallen opnieuw in 1999 (+ 2,2 %). De kinderbijslag steeg met 2,7 %, met name onder invloed van het einde van de bemiddeldheidsvoorwaarde voor kinderbijslag. De evolutie van de sociale minima verloopt in contrast: de solidariteitswerkloosheidsuitkeringen en het minimumintegratie-inkomen bleven stijgen, respectievelijk met 5,8 % en 10 %, onder invloed van een geheel aan maatregelen ten voordele van de gerechtigden (verhoging van de plafonds en bedragen van de uitkeringen, uitbreiding van de winstdeling), terwijl de uitkeringen die werden gestort uit hoofde van het ouderdomsminimum zich stabiliseerden met een lichte verhoging (+ 0,6 %), na verschillende jaren van daling.

INHOUD

SOCIALE ZEKERHEID EN INKOMENSHERVERDELING IN BELGIE VAN 1966 NAAR 1999

HERMAN DELEECK

DE TOEKOMST VAN DE SOCIALE BESCHERMING IN EUROPA: EEN INLEIDING TOT DE DISCUSSIE

GIJS J.M. DEKKERS

FINANCIERING EN ARCHITECTUUR VAN DE SOCIALE ZEKERHEID IN EUROPA. EEN EUROPEES VAKBONDSSTANDPUNT

MARTIN HUTSEBAUT

DE GELEIDELIJKE «EUROPEANISERING» VAN DE SOCIALE BESCHERMING

LYDIA POVIE

SOCIALE POLITIEK EN SOCIAAL BELEID IN EEN TIJDPERK VAN GLOBALISERING : KRITISCHE BEDENKINGEN

NICOLA YEATES

DE ONTWIKKELINGEN VAN HET SOCIALE EUROPA

DE NIEUWE EUROPESE SOCIALE AGENDA

PHILIPPE POCHET

RECHTSPRAAK

ARREST VAN HET ARBITRAGEHOF VAN 9 FEBRUARI 2000

JOS HUYS

MENINGEN EN STANDPUNTEN

VERGELIJKING VAN HET FRANSE EN HET BELGISCHE STELSEL VAN SCHADELOOSSTELLING VOOR BEROEPSZIEKTEN

CLAUDE GERLACHE

HET RECHT OP HERINSCHAKELING IN HET ARBEIDSPROCES NA EEN ARBEIDSONGEVAL IN BELGIE EN IN DE LANDEN VAN DE EUROPESE UNIE

DANIELLE DE BRUCQ

FORUM

ONDERZOEKSPROJECTEN

BOEKBESPREKING

ABSTRACTS